מקשה הגמרא: מדוע לרבי שמעון הן צריכות חליצה, **וְהָא אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן** במשנה **שִׁשָּׁה אַחִים** שנפלו ליבום **לֹא חוֹלְצוֹת וְלֹא מְיַיבְּמוֹת,** משום שאיסור אחות זקוקה מפקיע אותן לגמרי מיבום, ומאחר שאיסור מצוה ואיסור קדושה זקוקות ליבום מן התורה, הרי הן ככל שתי אחיות שנעשו צרות זו לזו בזיקה שלדעת רבי שמעון הן פטורות אף מחליצה, ומדוע כאן הן חייבות בחליצה.

מתרצת הגמרא: מדרבנן חייבו אותן בחליצה **גְּזֵירָה מִשּׁוּם אֵימּוּר מְצוָה דְּעָלְמָא.** שכן אם נפטור אותן מחליצה יאמרו שטעם הפטור אינו משום שהן אחיות אלא משום שאסורות באיסור מצוה, ויבואו לפטור מחליצה כל יבמה שאסורה באיסור מצוה אפילו שלא במקום אחיות.

שוב מקשה הגמרא: **הָא תִּינַח אִיהִי** – אכן מובנת גזירה זו באחות האסורה באיסור מצוה, **אֲבָל בַּאֲחוֹתָהּ** שאינה איסור מצוה **מַאי אִיכָּא לְמֵימַר** – מה נאמר בטעם מה שהיא חייבת בחליצה, הלא יש לה להפטר מחליצה ככל יבמה שנופלת יחד עם אחותה ליבום.

מתרצת הגמרא: **גְּזֵירָה אֲחוֹתָהּ מִשּׁוּם לָהָא** [–מזל] **דִּידָהּ,** שאם נפטרנה מחליצה יבואו לפטור אף את אחותה האסורה באיסור מצוה, ומתוך כך יבואו להתיר כל איסור מצוה לשוק בלא חליצה.

מקשה הגמרא: **וְהָא נַבֵּי** שתי אחיות שנפלו ליבום והיתה אחת מהן אסורה על היבם באיסור **עֶרְוָה,** שנינו במשנה שהערוה פטורה מחליצה ואילו אחותה חייבת ביבום, **וְלֹא גָּזְרִינַן** שתצטרך אף הערוה חליצה כדי שלא יבואו לפטור גם את אחותה מחליצה.

מתרצת הגמרא: **שָׁאנֵי** [–שונה] איסור **עֶרְוָה** שאין לגזור בה משום אחותה משום **דְּמִגְמָר גְּמִירִי לָהּ אִינְשֵׁי** – שידוע לבני אדם איסור זה והכל בקיאים בו, **וְקָלָא אִית לָהּ** – ויש קול על זו שהיא ערוה שפטורה מיבום וחליצה, והכל יודעים שאחותה אינה אחות זקוקה וחולצת או מתייבמת, ולא יחליפו ביניהן. מה שאין כן באיסור מצוה, שאם נתיר את אחותה בלא חליצה יבואו להתיר גם אותה, ואם יתירו אותה יסברו בני אדם שמשום איסור המצוה היא פטורה מחליצה, ולא משום שהיא אחות זקוקה, שכן אין הכל יודעים משיטת רבי שמעון בדין זה, ויבואו לפטור כל איסור מצוה מחליצה.

משנה

המשנה שלפנינו מביאה מחלוקת תנאים בדין מאמר: **שִׁשָּׁה** אַחִין **שְׁנַיִם** מהם **נְשׂוּאִים לִשְׁתֵּי אֲחָיוֹת, וְאֶחָד** מהם **מוּפְנֶה** – אינו נשוי, **אִם מֵת אֶחָד מִבַּעֲלֵי אֲחָיוֹת** ונפלה אשתו ליבום לפני האח המופנה, **וְעָשָׂה בָהּ מוּפְנֶה** קידושי **מַאֲמָר** בכסף או בשטר, **וְאַחַר כָּךְ מֵת אָחִיו הַשֵּׁנִי** ונפלה אשתו ליבום לפני האח המופנה [ציור א], נחלקו תנאים בדין זה. **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, אִשְׁתּוֹ עָמּוֹ** – זו שהתקדשה לו במאמר מותרת לו, **וְהַלָּזוֹ** – אשת אחיו השני שנפלה לפניו לאחר מכן, **תֵּצֵא** ממנו לגמרי, והרי היא מותרת לינשא לאדם מהשוק ללא חליצה **מִשּׁוּם** שהיא אסורה על היבם באיסור ערות **אֲחוֹת אִשָּׁה,** וערוה פטורה מן היבום ומן החליצה. שכן על ידי המאמר נעשתה האחות הראשונה לאשתו והאחות השניה נעשתה לאחות אשתו, ומאחר שהשניה אינה זקוקה לו כלל, אין הראשונה נאסרת עליו משום אחות זקוקתו ומותר לו לקיימה. **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, מוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ** בעלת המאמר **גַּם בְּגֵט וְגַם בַּחֲלִיצָה,** ואין די באחד מהם אלא צריכה גט כדי להפקיע ממנה את קידושי המאמר שחלים מדרבנן, וצריכה חליצה כדי להפקיע ממנה את זיקת היבום. **וְכֵן** עליו **לְהוֹצִיא** את **אֲשֶׁת אָחִיו** השני **בַּחֲלִיצָה** כדי להפקיע את זיקתה. שכן לשיטת בית הלל אין מאמר קונה מן התורה, ונמצא ששתיהן זקוקות לו מן התורה, ואסורות עליו משום איסור אחות זקוקה. **וְזוֹ הִיא** [–וזהו האופן] **שֶׁאָמְרוּ** עליו, **אוֹי לוֹ עַל אִשְׁתּוֹ** שנפלה לו מאחיו הראשון וקידשה במאמר, **וְאוֹי לוֹ עַל אֵשֶׁת אָחִיו** השני, שכן הוא מפסיד את שתיהן.

גמרא

שנינו במשנתנו: זו היא שאמרו אוי לו על אשתו ואוי לו על אשת אחיו, ומשמע מלשון זו שדווקא באופן זה נאסר בשתיהן, ולא באופן אחר. שואלת הגמרא: **'זוֹ הִיא' לְמַעוּטֵי מַאי** – מה בא למעט לשון 'זו היא', ובאיזה אופן לא יאסר בשתיהן. משיבה הגמרא: המשנה באה **לְמַעוּטֵי** הָךְ [–דין זה] דְּאמר **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ** במשנה להלן (קט.). שכן שנינו שם, שני אחים שהיו נשואים שתי אחיות אחת גדולה ואחת קטנה, וכגון שנשא ראובן את רחל הגדולה, ושמעון נשא את לאה הקטנה בקידושין דרבנן, ומת ראובן ונפלה רחל לפני שמעון ליבום [ציור ב], שלדעת רבי יהושע עליו להוציא את לאה אשתו בגט ואת רחל אשת אחיו בחליצה, שכן אשתו נאסרת עליו משום אחות זקוקתו, ואילו רחל אשת אחיו נאסרת עליו משום שמדרבנן היא אחות אשתו. ובאה משנתנו להוציא מדבריו ולומר דְּ**לֹא עֲבְדִינַן כְּוָותֵיהּ** – שאין הלכה כמותו, ואין עליו להוציא את שתיהן, **אֶלָּא אִי** [–או] שהלכה **כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל** (במשנה שם) הסובר שאם מיאנה בו לאה אשתו הקטנה, הרי הוא מייבם את רחל הגדולה, משום שהמיאון מפקיע את נישואי לאה למפרע, ונמצא שמעולם לא היתה רחל אחות אשתו. ואם לא מיאנה בו לאה, תמתין רחל עד שתגדל לאה אחותה ויקנה אותה שמעון בביאתו מן התורה, וממילא תיפקע זיקת רחל משום שנעשתה אחות אשתו, ותפטר מיבום וחליצה. **אִי** [–או] שהלכה **כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** (במשנה שם) הסובר שמלמדים את לאה הקטנה למאן בבעלה, ועל ידי כך יפקעו נישואיה למפרע, ותהיה מותרת לו רחל אחותה ביבום.

הגמרא מפרשת את שיטת בית שמאי במשנתנו, שמאמר קונה ביבמה ומפקיע את זיקת אחותה: **אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, לֹא הֵיכָא** [–אל תאמר] **שֶׁמַּאֲמָר לְדַעַת בֵּית שַׁמַּאי קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר** כמו יבום, **דְּאִי בָּעֵי לְאַפּוּקֵי סָנֵי לָהּ בְּגִיטָּא** – שאם ירצה להוציאה לאחר המאמר ולהתירה להנשא לאדם אחר יהיה די לה בגט, ככל יבמה שהתייבמה שנעשית כאשתו לכל דבר ויוצאת בגט ללא חליצה. לא כן הוא, **אֶלָּא מֵאֲמָר לְבֵית שַׁמַּאי אֵינוֹ קוֹנֶה אֶלָּא** רק **לְדָחוֹת** את הזיקה **שֶׁבָּצָרָה בְּלָבַד.** שעל ידי המאמר שעשה היבם ביבמתו נאסרת עליו אחותה שנפלה לפניו ליבום מאח אחר משום אחות אשתו, ונפטרת ממנו כדין ערוה, ומעתה שוב אינה אוסרת את בעלת המאמר משום אחות זקוקתו. אבל אין בעלת המאמר נעשית כאשתו של היבם לענין שתפקע זיקתה, אלא צריכה גם חליצה.

הגמרא מביאה ראיה לדברי רבי אלעזר: **אָמַר רַבִּי אָבִין, אַף אָנָן תָּנֵי** במשנה לעיל (כו.), שני אחים הנשואים לשתי אחיות ומתו, ונפלו נשותיהם לפני שני אחיהם הנותרים, שתיהן חולצות ולא מתייבמות, שכן כל אחת מהן אסורה עליהם משום אחות זקוקה. ואם קדמו האחים וכנסו את האחיות, **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, יְקַיְּימוּ** אותן ואינם צריכים לגרשן. ומדייק רבי אבין מלשון בית שמאי: **יְקַיְּימוּ אִין** – רק בדיעבד מותר להם לקיימן, אולם לייבמן **לְכַתְּחִלָּה לֹא** התירו בית שמאי, משום שהן אסורות עליהם באיסור אחות זקוקה.

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ שַׁמַּאי הִלְכְתָא קוֹנֶה קָנְיָן גָּמוּר כביאה, מדוע אין להן ליבמות אלו תקנה אלא בחליצה, הלא יש להתירן אף ביבום, על ידי שאח וְזֶה יַעֲשֶׂה מַאֲמָר באחת מהיבמות וְיִקְנֶה אותה לגמרי, ועל ידי כך תפקע זיקת אחותה ממנו משום שהיא ערות אחות אשה, ומעתה לא תיאסר עליו בעלת המאמר משום אחות זקוקתו ותותר לו ביבום. וְכן אח זֶה [–השני] יַעֲשֶׂה מַאֲמָר ביבמה השנייה וְיִקְנֶה אותה לגמרי, ותהיה מותרת לו ביבום.

הגמרא דוחה את ראיית רבי אבין ושואלת: אֶלָּא מַאי תאמר, שאין המאמר קונה לגמרי אבל הוא דּוֹחֶה דְּחִיָּיה גְּמוּרָה את זיקת אחותה ומפקיעה מיבום וחליצה, הלא עדיין יקשה מדוע אסרו בית שמאי את יבום שתי האחיות. הלא יש להתירן על ידי שזֶה יַעֲשֶׂה מַאֲמָר באחת מהיבמות וְיִדְחֶה בכך את זיקת אחותה ושוב לא תיאסר עליו הראשונה משום אחות זקוקה, וְכן זֶה השני יַעֲשֶׂה מַאֲמָר ביבמה השנייה וְיִדְחֶה בכך את זיקת הראשונה, ושוב תהיה בעלת המאמר מותרת לו.

אֶלָּא על כרחך מַאי אִית לְךָ לְמֵימַר – מה עליך לומר, שיש לחלק בין משנתנו לבין המשנה לעיל, שרק מַאֲמָר דְּהֶתֵּירָא שנעשה ביבמה המותרת ביבום כגון במשנתנו שבשעת המאמר עדיין לא נפלה אחותה ליבום, דְּחֵי מאמר זה את זיקת אחותה שנפלה לפניו לאחר מכן, וגורם שלא תיפול לפניו ליבום כלל. אולם מאמר דְּאִיסּוּרָא שנעשה ביבמה שאסורה ביבום כגון במשנה לעיל שנפלו שתי האחיות לפני האחים קודם שעשה אחד מהם מאמר באחת מהן, לֹא דָּחֵי מאמר זה שנעשה לאחר מכן את זיקת אחותה, ונשארת בעלת המאמר אסורה משום אחות זקוקה. ואם כן הָכִי נַמִּי יש לומר לענין קנין מַאֲמָר, שאֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר מַאֲמָר קוֹנֶה קִנְיָן גָּמוּר, יש לחלק בין מַאֲמָר דְּהֶתֵּירָא שדווקא הוא קָנֵי קנין גמור, אולם מאמר דְּאִיסּוּרָא לֹא קָנֵי, ועל כן שתי אחיות שנפלו לפני שני אחים קודם שנעשה מאמר באחת מהן, אין להן תקנה אלא בחליצה, ושוב אין להוכיח משם שמאמר אינו קונה קנין גמור.

הגמרא מביאה את דברי רבי אלעזר בדרך אחרת: רַב אַשִׁי מַתְנֵי הָכִי – שנה כך את מימרת רבי אלעזר. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא תֵּימָא [–אל תאמר] שמַאֲמָר באחת האחיות לְדַעַת בֵּית שַׁמַּאי דְּחֵי דְּחִיָּיה גְּמוּרָה את זיקת אחותה לענין שתיחשב ערות אחות אשה, וְצָרָתָהּ [–אחותה שהיא צרתה בזיקה] חֲלִיצָה נַמִּי לֹא בָּעֲיָא [–צריכה] כדי שתותר להנשא לאדם מהשוק. לא כן הוא, אֶלָּא המאמר דּוֹחֶה וּמְשַׁיֵּיר הוּא, שאף שמועיל המאמר לדחות את זיקת אחותה לענין שלא תאסור את בעלת המאמר משום אחות זקוקה, מכל מקום עדיין נשארת באחותה זיקה לאוסרה לשוק בלא חליצה.

אָמַר רַבִּי אַבִּין, אַף אֲנַן נַמִּי תְּנִינָא – אף ממה ששנינו במשנה לעיל (כה.) יש להוכיח כדברי רבי אלעזר. שכן שנינו שם בשני אחים שהיו נשואים שתי אחיות ומתו ונפלו האחיות לפני שני אחיהם הנותרים, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, אם כל אחד מהאחים יבם באיסור את אחת מהיבמות, יְכַיְּמוּ אותן ואינם צריכים לגרשן. ומשמע מדבריהם, יְכַיְּמוּ אין – שדווקא לקיימן בדיעבד הותר להם, אבל לייבמן לְכַתְּחִלָּה לֹא הותר להם, משום שכל אחת מהן אסורה על שניהם משום איסור אחות זקוקתו. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ שמַאֲמָר לְדַעַת בֵּית שַׁמַּאי דּוֹחֶה את זיקת אחות בעלת המאמר דְּחִיָּיה גְּמוּרָה ופוטרה מחליצה, מדוע אין להן תקנה אלא בחליצה בלבד, הלא אפשר להתירן ביבום על ידי שיבם זֶה יַעֲשֶׂה מַאֲמָר באחת מהיבמות וְיִדְחֶה בכך את זיקת השניה, ויפקע מבעלת המאמר איסור אחות זקוקה, וְכן זֶה [–השני] יַעֲשֶׂה מַאֲמָר ביבמה השנייה וְיִדְחֶה את זיקת הראשונה, וממילא תותר לו השניה ביבום. אלא בהכרח שמאמר אינו דוחה לגמרי את זיקת אחותה ועדיין היא צריכה חליצה כדי להתירה לינשא לשוק, ועל כן עדיין אסורה עליו בעלת המאמר משום אחות זקוקה. ואף שמבואר במשנתנו שלדעת בית שמאי מאמר מפקיע את זיקת אחותה לענין שלא תאסור את בעלת המאמר משום אחות זקוקה, אין זה אלא במאמר שנעשה ביבמה שהיתה מותרת ביבום בשעת המאמר, אבל במשנה לעיל מדובר במאמר שנעשה ביבמה האסורה ליבום, ובאופן זה אין המאמר דוחה כלל את זיקת אחותה, ועדיין אסורה בעלת המאמר משום אחות זקוקה. אבל אם מאמר ביבמה המותרת ליבום מועיל לפטור את אחותה מחליצה, מסתבר שיועיל לדחות את זיקת אחותה לענין איסור אחות זקוקה גם כשנעשה ביבמה האסורה ביבום.

דוחה הגמרא את דברי רבי אלעזר: וְאֶלָּא הָא קָתָנֵי – הלא שנינו במשנתנו, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, אִשְׁתּוֹ של היבם שקנאה במאמר עָמּוֹ – מותרת להינשא לו, וְחַלָּזוֹ – אחותה של זו שהיא אשת אחיו השני תֵּצֵא ותינשא לשוק בלא חליצה מִשּׁוּם שנפטרת ממנו בפטור ערות אֲחוֹת אִשָּׁה. הרי שמאמר הראשונה פוטר את אחותה מחליצה, ולא כדברי רבי אלעזר שהיא צריכה חליצה. אֶלָּא בהכרח יש לחלק בין משנתנו לבין המשנה לעיל, שדווקא יְבָמָה דְּחַזְיָא לְכוּלְּהוּ – שראויה לכל דיניה, הן ליבום והן לחליצה, חַזְיָא לְמִקְצָתָהּ – ראויה היא שידחה מאמרה את זיקת אחותה, ויתיר אותה מאיסור אחות זקוקה. ומשום כן סוברים בית שמאי במשנתנו שאם עשה היבם מאמר בראשונה בעודה מותרת לו ליבום, שוב אין אחותה שנפלה לאחר מכן זקוקה לו כלל ואינה אוסרת את בעלת המאמר, ואף פטורה מחליצה. אולם יְבָמָה דְּלֹא חַזְיָא לְכוּלְּהוּ – שאינה ראויה לכל מצות יבום אלא רק לחליצה, לֹא חַזְיָא לְמִקְצָתָהּ – אינה ראויה שידחה מאמרה את זיקת אחותה ויתירנה מאיסור אחות זקוקה. לפיכך כאשר נפלו שתי היבמות לפני האחים בבת אחת, מאחר שבשעת המאמר אינן ראויות ליבום, אין בכוח המאמר לדחות את זיקת אחותה של בעלת המאמר, ולהתיר איסור אחות זקוקה.

הגמרא מביאה ספק בדין מאמר לשיטת בית שמאי: בָּעֵי רַבָּה, העושה מַאֲמָר ביבמתו לְדעת בֵּית שַׁמַּאי מהו קניינו. האם נִישּׂוּאִין הוא עוֹשֶׂה ביבמה, כשם שנעשית נשואה ליבם על ידי ביאתו עליה. אוֹ שרק אֵירוּסִין [–קידושין] הוא עוֹשֶׂה בה, כשם שאשה בעלמא אינה נישאת על ידי כסף ושטר אלא רק מתארסת בהם.

אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לרבה, לְמַאי הִלְכְתָא – לגבי אלו דינים הינך מסתפק, אִילֵימָא לְיוֹרְשָׁהּ וְלִסְתַּמָּא לָהּ וְלָהֶפֵר נְדָרֶיהָ – האם בעלת המאמר נחשבת לנשואת היבם, ועל כן הוא יורשה במיתתה כדין בעל היורש את אשתו, וכן אם הוא כהן הרי הוא נטמא לה במיתתה, וכן מפר את נדריה כדין בעל המפר את נדרי אשתו, או שאינה אלא ארוסתו, ואם כן אינו יורשה, וכן אם הוא כהן אינו נטמא לה, וכן אינו מפר לבדו את נדריה, הלא אין מקום לספק זה כלל. שכן הַשְׁתָּא בְּאַרוּסָה בָּעֲלְמָא שנקנית לו לגמרי מן התורה, תָּנֵי [–שנה] עליה רַבִּי חִיָּיא, אִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה שמתה לֹא נוהג בו דין אוֹנֵן ביום מיתתה להיאסר באכילת קדשים, וְכן אם הוא כהן לֹא מְטַמֵּא לָהּ אם מתה. וְכֵן הִיא לֹא אוֹנֶנֶת עליו ביום מיתתו. וְכן אם מת לֹא מְטַמֵּאת לוֹ – אינה צריכה להתעסק בקבורתו. וכן אם מֵתָה ארוסתו אֵינוֹ יוֹרְשָׁהּ כשם שיורש את נשואתו. אולם אם מֵת הוּא, גּוֹבָה הארוסה מנכסיו את כְּתוּבָּתָהּ. ומוכיח מכך אביי שאם בארוסה שקניינה גמור מן התורה אין חלים כל הדינים שבין איש לאשתו, אם כן בְּעַבָד [–אם עשה] בָּהּ היבם מַאֲמָר ביבמתו שלא קנאה אלא מדרבנן מִיבַּעְיָא – וכי צריך לומר שאינה נעשית אשתו לגבי דינים אלו, ואינו יורשה ואינו מיטמא לה ואינו מפר לבדו את נדריה.

השיב לו רבה: וְאֶלָּא יש לפרש את הספק האמור לְעִנְיַן מְסִירָה לְחוּפָּה. שכן כל ארוסה אינה נעשית נשואה אלא כשמוסרת את עצמה לכניסה לחופה מרצונה, אבל אם בא עליה הארוס בעל כרחה אין אלו נישואין. ויש להסתפק בבעלת מאמר מַאי דינה, האם מאמר נִישּׂוּאִין עוֹשֶׂה – האם לאחר המאמר נישאת היבמה ליבם אף על ידי ביאה בעל כרחה ונקנית לו לגמרי, וְלֹא בָּעֲיָא [–ואינה צריכה] מְסִירָה לְחוּפָּה. אוֹ דִּילְמָא מאמר אֵירוּסִין עוֹשֶׂה, וּבָעֲיָא מְסִירָה לְחוּפָּה ככל ארוסה שאינה נקנית לו אלא אם כן נבנסה לחופה מרצונה.

אָמַר לֵיהּ אביי, איך יתכן להסתפק בדבר זה, הלא הַשְׁתָּא אפילו אם לֹא עֲבַד בָּהּ מַאֲמָר כלל, כְּתִיב (דברים כה ה) 'יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ', ודרשו שהוא קונה אותה אפילו בְּעַל כָּרְחָהּ, אם כן בְּעַבַד בָּהּ מַאֲמָר

המשך בעמוד צו

מֵיבַּעְיָא – וכי צריך לומר שקונה אותה אף בביאה בעל כרחה. והרי בודאי בכך שעשה בה מאמר לא נגרע כוחו מיבם שלא עשה מאמר.

אָמַר לֵיהּ רבה, [אין] – אכן יתכן שעל ידי המאמר נגרע כוחו, משום שֶׁאֲנִי אוֹמֵר שֶׁכָּל הָעוֹשֶׂה מַאֲמָר בִּיבָמְתּוֹ פָּרְחָה מִמֶּנּוּ וְיִקַּת יְבָמִין, ועל ידי המאמר נפקע ממנו כח יבום, וְחָלָה עָלֶיהָ וְיִקַּת אֲירוּסִין – ומעתה אין לו בה אלא דין ארוס בלבד, ואינו גומר את קניינו בה אלא על ידי מעשה נישואין ולא על ידי יבום. ועל כן יש להסתפק בה מַאי דינה, האם צריכה מסירה לחופה מרצונה ככל ארוסה, או שיכול לקנותה אפילו על ידי ביאה בעל כרחה ככל יבמה.

הגמרא מנסה לפשוט את הספק האמור: תָּא שְׁמַע, שנינו בנדרים (עד:): שְׁתֵּי תֵּרֵת יָבָם – אשה שמת בעלה ונפלה ליבום לפני אחיו, בֵּין שנפלה לפני יָבָם אֶחָד בלבד ובֵּין שנפלה לפני שְׁנֵי יְבָמִין, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, יָפֵר היבם את נדריה, כשם שבעל מפר את נדרי אשתו. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, רק אם היא זקוקה לְיבם אֶחָד בלבד יפר לה את נדריה, וְלֹא כשהיא זקוקה לִשְׁנַיִם. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אין היבם מפר את נדרי היבמה לֹא כשהיא זקוקה לְיבם אֶחָד וְלֹא כשהיא זקוקה לִשְׁנַיִם. וְהַוֵינַן בָּהּ – ונשאנו ונתנו בדברי משנה זו ושאלנו, בְּשִׁלְמָא בשיטת רַבִּי עֲקִיבָא שאין היבם מפר כלל, יש לפרש שֶׁסָּבַר שאין זִיקָּה כלל וְאֶפִילּוּ לְאֶחָד – שאין זיקת יבום נחשבת כאישות אפילו כשנפלה לפני יבם אחד בלבד, ועל כן אינו מפר את נדריה. וכן לְשיטת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שאחד יכול להפר אבל לא שנים, יש לפרש שסבר שדווקא לְאֶחָד יבם יֵשׁ זִיקָּה, וזיקתו בה נחשבת כאישות, ועל כן מפר את נדריה. אבל לְתַרֵי יבמים אֵין זִיקָּה, שכן מאחר שאין ידוע למי מהם תזדקק לבסוף אינה נחשבת כאשתו של אף אחד מהם, ועל כן אינם מפרים את נדריה. אֶלָּא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שאמר 'בין יבם אחד בין שני יבמים יפר', ומשמע מדבריו שכל אחד מהם מפר לבדו, יש להקשות, נְהִי נַמִּי דְּקָסָבַר – אף אם הוא סובר שֵׁשׁ זִיקָּה ונחשב היבם כבעל היבמה לענין הפרת נדריה, בְּשִׁלְמָא כשנפלה לְאֶחָד יבם מובן מדוע הוא מֵיפֵר את נדריה, אֶלָּא [–אבל] כשנפלה לְתַרֵי יבמים אַמַּאי יוכל אחד מהם להפר לבדו את נדריה, והלא היא זקוקה לשני היבמים יחד, ואם כן יצטרכו שניהם יחד להפר את נדריה. וְאָמַר רַבִּי אַמִּי (פֵּר אַהֲבָה) לתרץ, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, בְּגִוּן דַּעֲבַד בָּהּ אחד היבמים מַאֲמָר, וְשיטת רבי אליעזר כשיטת בֵּית שַׁמַּאי הִיא, דְּאָמַר מַאֲמָר קוֹנֶה קִנְיָן גְּמוּר. לפיכך היא בלבד נחשבת כאשתו, ומשום כן הוא מפר לבדו את נדריה. מסיקה הגמרא את ראייתה: אִי אָמְרַת בְּשֶׁלָּמָא שלשיטת בית שמאי מאמר נִישׂוּאִין עוֹשֶׂה, מְשׁוּם הָכֵי מֵיפֵר היבם את נדריה לבדו. אֶלָּא אִי אָמְרַת שמאמר אֵירוּסִין עוֹשֶׂה ואינה נחשבת אלא כארוסתו, יש לתמוה, הֵיכִי עָבֵי מֵיפֵר – איך יכול להפר לבדו את נדריה, וְהָתַנַן בנדרים (סו:), נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה, אָבִיהָ וּבַעְלָהּ יחד מְפִירִים את נְדָרֶיהָ, ואין אחד מהם יכול להפר אותם לבדו.

דוחה הגמרא: אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, מַאי 'מֵיפֵר' שאמר רבי אליעזר, מֵיפֵר בְּשׁוּתָּפוּת עם האב כדין נערה המאורסה.

הגמרא מקשה על שיטת רבי אלעזר לעיל מדברי רבי אליעזר: וּלְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר שַׁמַּאי הֵיא לְדעת בֵּית שַׁמַּאי אֵינוֹ קוֹנֶה קנין גמור אֶלָּא מועיל רק לְחוֹת לְצָרָה – להפקיע את זיקת אחותה של בעלת המאמר בִּלְבָד, אַמַּאי מֵיפֵר היבם בְּשׁוּתָּפוּת עם האב, הלא אין לו להפר כלל, שכן אינה נקנית לו לגמרי, ואף אינה נחשבת כארוסתו. מתרצת הגמרא: אָמַר לָךְ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אִימַּר דְּאָמְרִי אֲנָא – מה שאמרתי שמאמר אֵינוֹ קוֹנֶה לגמרי אֶלָּא רק לְחוֹת לְצָרָה בִּלְבָד, אמרתי כן רק לענין דְּלֹא סָגֵי לֵהּ בְּגִיטָּא – שאינה נעשית כאשתו לכל דבר בכדי שיוכל לפוטרה בגט בלבד, אֶלָּא בָּעֵי נַמֵּי חֲלִיצָה, אולם לְהָפֵר נְדָרֶיהָ מִי אֲמְרִינַן – וכי אמרתי שאינה נחשבת לארוסתו לענין הפרת נדריה.

הגמרא מתרצת באופן נוסף את שיטת רבי אלעזר: וְאִיבָּעֵית אֵימָא, אָמַר לָךְ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וּלְדעת רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק הסובר שלדעת רבי אליעזר מאמר עושה אירוסין והיבם מפר בשותפות עם האב מִי נִיחָא – וכי מיושבים דברי רבי אליעזר, הרי מִי קָתָנֵי [–וכי נאמר] בדבריו 'פֵּרוּ' בלשון רבים, הלא 'פֵּר' בלשון יחיד קָתָנֵי. אֶלָּא בהכרח יש לפרש בדברי רבי אליעזר, דְּהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, כְּשֶׁעָמְדָה היבמה בַּדִּין ותבעה את אחד היבמים שיחלוץ לה או שייבמה, ומיאן היבם לעשות כן, וּמשום כן פָּסְקוּ לָהּ בית דין מָזוֹנוֹת מְשֻׁלָּשׁ – מנכסי היבם, ולפיכך הוא מפר את נדריה אפילו שלא עשה בה מאמר, וְכִדְרַב פִּנְחָס מִשְׁמֵיהּ דְּרַבָּא. דְּאָמַר רַב פִּנְחָס מִשְׁמֵיהּ דְּרַבָּא, סיבת מה שהבעל מפר את נדרי אשתו היא, משום שְׁכָל אשה הַנּוֹדֶרֶת עַל דַּעַת בַּעְלָהּ הִיא נוֹדֶרֶת, ולא נדרה אלא על מנת שיתרצה בעלה בנדר. והוא הדין ליבם, שמאחר שהוא חייב במזונותיה הרי היא נודרת על דעתו, ועל כן הוא מפר את נדריה.